

Latvija pret Krievijas militāru iebrukumu ir aizstāvama arī pašu spēkiem

Sargs.lv

Mūsdienu viedo tehnoloģiju attīstība un tehniskā progresa radītie asimetriskā karadarbības paņēmieni ir radījuši līdz šim vēl nebijušas iespējas mazām valstīm – aizstāvēt sevi pret mēroga ziņā daudz lielāku agresoru pat ar ierobežotu sabiedroto atbalstu vai vispār bez tā, šādu viedokli puda Ukrainas aizsardzība nozares un industrijas un eksperti nesen Rīgā notikušajā Ukrainas un Latvijas aizsardzības industrijas foruma diskusijā “Industrijas izaicinājumi un transformācija kara apstākļos”.

Kā norādīja Ukrainas eksperti, lai efektīvi izmantotu mūsdienu tehnoloģiju un civilās industrijas potenciālu pret Krievijas agresiju, tradicionālās pieejas jāpārskata gan valdībai, gan bruņoto spēku vadībai. Kā atzina ukraiņu speciālisti, nereti tieši šis šķietami vienkāršais uzdevums izrādās vissarežģītākais valdības iestāžu un bruņoto spēku vadības iesīkstējušo uzskatu un vadības paņēmienu dēļ.

Lai sasniegtu mērķi – apstādināt skaitliski lielāku pretinieku, gan bruņotajiem spēkiem, gan sabiedrībai un valstī strādājošajiem uzņēmumiem ir jāfokussējas uz kopīgu mērķi – kādas taktikas un līdzekļus izmantot, lai ar iespējami zemākām izmaksām iznīcinātu maksimāli daudz iebrucēju, faktiski paralizējot to spēku atjaunošanas kapacitāti. Ukrainas ekspertu ieskatā – atbilde uz šiem jautājumiem ir pamats efektīvai valsts aizsardzībai.

Vairs nav neaizstāvāmu pilsētu vai valstu

Bijušais Ukrainas premjerministrs Oleksijs Hončaruks diskusijā puda viedokli, ka ikvienai valstij, kura robežojas ar Krieviju, attiecībā uz savu drošību jāmaina aizsardzības domāšanas galvenā pieeja, pārslēdzoties no spēku attiecību, atturēšanas un iespējamās pretinieka rīcības analīzes uz vispārēju pieņemumu, ka agresora iebrukums ir nenovēršams un tas notiks agri vai vēl.

“Mūsu kļūda ir mēģināt krievu rīcību izprast loģiski. Tā bija kā Rietumu, tā arī mūsu kļūda kara priekšvakarā. Ja krievi

nolems uzbrukt, tie pilnīgi noteikti uzbruks,” sacīja O. Hončaruks.

Vienlaikus viņš uzsvēra – raugoties uz dronu, elektromagnētiskās karadarbības līdzekļu un mākslīgā intelekta risinājumu pielietojumu kaujas laukā Ukrainā, pat salīdzinoši mazās valstīs ar mazām sabiedrībām vairs nav jāsamierinās ar klasiskās karadarbības diktēto analīzes un pieņēmumu viedokli, ka pastāv “neaižstāvas” pilsētas, reģioni vai valstis.

Kā piemērs šajā gadījumā ir apskatāmas vairākas zonas Austrumukrainā, kur vairs nepastāv skaidra, visiem saprotama frontes līnija tās klasiskajā izpratnē, bet gan stiepjas līdz pat 15 kilometru dziļa “nāves zona”, kuru abas karojošās puses kontrolē ar dažāda veida bezpilota sistēmām, mērķtiecīgi iznīcinot pretējās puses personālu, tehniku un bezpilota līdzekļus. Kā rāda Ukrainas pieredze, sastopoties ar šādu karadarbību, pretējās puses dzīvā personāla apmēram, bruņutehnikas vai artilērijas ieroču skaitam nav tik izšķiroša nozīme. Turklāt panākumi kaujā ir skaidrojami ar konkrēto pretinieka iznīcināšanai domāto līdzekļu masveidīguma nodrošināšanu un šo līdzekļu izmaksu samazināšanu.

Kā skaidroja O. Hončaruks, šobrīd Ukrainas aizsardzības resors, sastopoties ar dzīvā spēka trūkumu un arvien ilgstošāku karadarbību, meklē risinājumus trim galvenajiem izaicinājumiem – kā panākt iespējami rezultatīvāku pretinieku spēku iznīcināšanu, pārvirzot šo uzdevumu no cilvēkiem uz tehnoloģijām, otrkārt, meklējot pēc iespējas lētāku un izmaksu efektīvāku veidu pretinieka iznīcināšanai, treškārt – kāpinot iznīcinātā pretinieka dzīvā spēka apjomu, lai radītu apstākļus, kurā tas nespēj kompensēt personāla augsto zaudējumu līmeni.

Šīs pieejas sekmes kaujas laukā apstiprina Ukrainas Bruņoto spēku Bezpilota spēku pavēlniecības vadīto kaujas vienību sniegums. Izmantojot dažāda tipa bezpilota lidaparātus, tās mēneša laikā spēj iznīcināt aptuveni 35 tūkstošus okupantu. Kā piebilda O. Hončaruks, jaunā Ukrainas aizsardzības ministra Mihailo Fjodorova uzstādījums ir šo skaitli palielināt līdz 50 000 iznīcinātiem okupantiem mēnesī, lai tādējādi paralizētu pretinieka spēju atjaunot dzīvā spēka resursu.

Kā atzina O. Hončaruks, šī pati loģika attiecināma arī uz Latvijas spēju aizstāvēties pret iespējamo Krievijas militāro iebrukumu. Lai arī skaidrs, ka Latvijai ārēja uzbrukuma gadījumā nāks palīgā

sabiedrotie, kā Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, tā arī Latvijas sabiedrībai ir jārada apstākļu un līdzekļu kopums, kas ļauj iznīcināt iespējami lielu pretinieku skaitu ar iespējami mazām izmaksām.

“Ja Krievija iebruks Latvijā, esmu pilnīgi pārliecināts, ka Ukrainas karavīri jums dosies palīgā. Taču arī Latvijai ir jābūt skaidrai izpratnei – kā tās bruņotie spēki mēneša laikā varēs iznīcināt vismaz 10 000 iebrucēju. No tā automātiski izriet jautājums - vai NBS kopā ar nāciju, kurā ietilpst gan sabiedrība, gan uzņēmēji, var nodrošināt šādus rādītājus? Atbilde uz jautājumu - kā nodrošināt šādu iebrucēju dzīvā spēka zaudējumu mērogu, būs atbilde uz jautājumu – cik labi jūs esat sagatavojušies iespējamam krievu uzbrukumam,” skaidroja O. Hončaruks.

Militārās domāšanas un izpratnes maiņa

Kā diskusijas laikā atzina Ukrainas eksperti, Ukraina un tās sabiedrība Krievijas pirmajās iebrukuma dienās nebija gatava tik plaša mēroga agresijas atvairīšanai, tomēr uzņēmēju, inženieru un citu civilajā dzīvē panākumus guvušu ekspertu masveida ieplūšana Ukrainas bruņotajos spēkos savā veidā veicināja tradicionāli iesīkstējušās domāšanas maiņu, palīdzot pārdefinēt gan militāros mērķus un uzdevumus, gan izveidojot tādu atbalsta sistēmu, kas ļautu sasniegt šos mērķus.

Ukrainas eksperti atzina, ka vislabākais šāda virziena reformas pierādījums ir Ukrainas Bezpilota spēku pavēlniecības izveide majora Roberta “Maģāra” Brovdi vadībā.

“Mums bija plaša diskusija – vajag vai nevajag īpašus bezpilota sistēmu spēkus? Tradicionālā politiskā un militārā elite uzskatīja, ka tādus nevajag. Tā vietā tradicionālajām militārajām vienībām vajag sagādāt līdzekļus uzdevumu izpildei. Tāpat nebija skaidrs, kādā militārajā domēnā varētu darboties bezpilota spēki, jo bruņoto spēku tradicionālās vienības bija piesaistītas katra savam domēnam, Bezpilota spēkiem šāda stingra piesaistes domēna nav. Tomēr bezpilota spēkiem ir cita pieeja – tie necenšas savā kontrolē iegūt teritoriju, tie ar savu darbību galvenokārt cenšas apturēt pretinieku, iegūstot laiku. Šis uzstādījums pierāda, kā mūsdienās mainās kara loģika.”

Tikpat aktuāls ir jautājums par bruņoto spēku apgādes problēmu risināšanu. Kā pierādījusi Ukrainas pieredze, liela nozīme kara sākotnējā fāzē bija dažādu brīvprātīgo biedrību atbalstam, kuru radītie produkti frontes līnijā izrādījās veiksmīgi, paverot ceļu brīvprātīgo atbalstītāju biedrību pārveidei par aizsardzības rūpniecības uzņēmumiem

“Daudzas kompānijas sākās no brīvprātīgo atbalstītāju organizācijām, kas pārveidojās par uzņēmumiem. Piemēram, ja Ukrainā iepriekš bija tikai septiņas bezpilota sistēmu ražošanas kompānijas, tagad to ir vairāk nekā 80. Turklāt jau šobrīd mēs jūtam tehniķu deficītu. Arī paļaušanās uz Ķīnas izcelsmes detaļām bija ātrs, bet ne ilgtermiņa risinājums. Industrija un armija saprata, ka vajag pašiem savu lētu komponentu avotu. Tas pavēra ceļu ražošanas koncentrēšanai Ukrainā un ukraiņu speciālistu plašajai ekspertīzei radioelektronikā un programmēšanā,” skaidroja Volodimirs Čerņuks, Ukrainas aizsardzības nozares uzņēmumu klastera “IRON” vadītājs.

V. Čerņuka ieskatā, šī ir abpusēji izdevīga situācija. Kā pozitīvo piemēru viņš minēja Latvijas un Lielbritānijas vadīto Dronu koalīcijas formātu un koalīcijas dalībvalsts Dānijas aizsākto finansēšanas modeli – piešķirot naudu Ukrainas aizsardzības uzņēmumiem. Šādi tiek ātri ražotas tehnoloģijas, kas ir pārbaudītas kaujas laukā. Savukārt Latvijai Dronu koalīcijas ietvarā ir iespēja piedalīties vitāli svarīgo detaļu, piemēram optikas, elektronikas un citu komponentu, izstrādē un piegādē.

“Ir jāspēcina duālās lietošanas preču ražošana. Tās ir preces, ko Ukrainas kolēģiem piedāvā Latvijas kompānijas. Tas apliecina, ka arī Latvijas kompānijas mācās no Ukrainas un ir gatavas darbam iespējamā valsts apdraudējuma apstākļos. Turklāt šādi nerodas atkarība no Ķīnas,” skaidro eksperts.

Viņam piekrist arī Antons Skripņiks – Ukrainas bezpilota tehnoloģiju ražotāja “Roboneers” valdes priekšsēdētājs. Viņa vadītais uzņēmums ik dienu ir spējīgs saražot 45 bezpilota iekārtu, kas karavīriem spēj palīdzēt dažādos kaujas domēnos. Taču tikpat svarīga aizsardzības nozares uzņēmumiem ir arī spēja strādāt ārkārtas apstākļos.

“Tev kā uzņēmumam ir jābūt darbības nepārtrauktības plānam, sākot ar to, ko darīt, ja nav elektrības, personāls ir

ievainots vai nav, jo atrodas frontē... Uzņēmējam ir jābūt spējīgam atbildēt uz jautājumu - kā nodrošināt ražošanas fizisko drošību,” viņš sacīja.

Kā uzskata A. Skripņiks, mūsdienās jāmainās arī aizsardzības nozares iepirkumu sistēmas vadmotīvam – iepirkumiem ir jābūt regulāriem, turklāt tehnoloģiju nomaiņas ciklam, jo īpaši attiecībā uz dronu tehnoloģijām, jābūt ātrākam.

“Tam, kas ir noliktavā, vismaz reizi gadā ir jātiek nomainītam, vai arī piegādātājam jāspēj nodrošināt piegādes. Citiem vārdiem – līdz šim kaujas tanks varēja stāvēt noliktavā gadiem, savukārt dronu tehnoloģijas gada laikā var pamatīgi novecot. Tas miera laikā ir jāņem vērā, gatavojoties karam,” viņš piebilda.

Tikmēr O. Hončaruks mudināja veidot daudz ciešāku bruņoto spēku sadarbību gan ar ražotājiem, gan tehnoloģiju izstrādātājiem, kļūstot daļai no izstrādes un ražošanas procesa.

“Lai saprastu, cik spēcīgi būsi, atvairot iespējamu Krievijas uzbrukumu, jautāji sev – cik lielā mērā Latvijas bruņotie spēki ir gatavi būt daļa no aizsardzības tehnoloģiju izstrādes procesa? Cik lielā mērā karavīri ikdienā ir gatavi strādāt un domāt kā produktu izstrādātāji? Ukrainas gadījumā bruņotajos spēkos ienāca cilvēki ar pieredzi biznesā, radot tieši šādu domāšanu, kāda pašlaik ir mūsu bruņotajos spēkos. Jūsu uzdevums ir panākt ka bruņotie spēki ir tikpat ātri un gatavi pielāgoties kā industrijas pārstāvji. Problēma šeit ir cita – bruņoto spēku kultūra jauninājumu ieviešanā,” skaidroja O. Hončaruks.

“Mainīgā kara apstākļi un vide pieprasa izmaiņas armijas iekšējā kultūrā un valsts institūcijās. Diemžēl tieši bruņoto spēku un valsts iepirkuma sistēma allaž bijis “pudeles kakls”. Industrija bijusi elastīgāka un gatavāka ātrāk pielāgoties ārējām izmaiņām,” viņš piebilda.

Ko darīt Latvijai?

Kā norādīja Ukrainas eksperti, mūsdienās arī Latvija ir spējīga pašu spēkiem efektīvi apturēt un sakaut pretinieku. Tiesa – sekmīgi attīstot un ieviešot modernās kaujas tehnoloģijas, jo īpaši autonomo iekārtu vadību un spietu tehnoloģiju, kas vienam operatoram ļautu kontrolēt nevis vienu iekārtu, veicot viena

pretinieka vai pretinieka kaujas tehnikas iznīcināšanas operāciju, bet vadot šādu iekārtu grupu, kas autonomā režīmā, neraugoties uz pretinieka elektromagnētiskās karadarbības radītajiem traucējumiem, spēj paveikt uzdevumu.

Turklāt, kā norāda O. Hončaruks, Latvijai jāņem vērā Ukrainas pašreizējais uzstādījums – nodrošināt spēju nogalināt maksimāli daudz iebrucēju par iespējami mazām izmaksām.

“Latvijas gadījumā jums jārod veids, kā nogalināt 3000–4000 pretinieku diennaktī ar izmaksām, kas nepārsniedz 1000 ASV dolārus uz vienu iznīcināto pretinieku vienību. Šis skaitlis teorētiski varētu būt mazāks, piemēram 300–400 nogalināto iebrucēju diennaktī, taču tādā gadījumā izmaksas uz viena iebrucēja likvidāciju nedrīkst pārsniegt vienu ASV dolāru,” sprieda O. Hončaruks.

Viņš arī mudināja Latvija domāt par efektīvu teritoriālo aizsardzības spēku – Zemessardzes – sagatavošanu un attīstību, šajā spēka viedā maksimālā daudzumā ieviešot jaunās karadarbības tehnoloģijas, jo īpaši visu tipu bezpilota kaujas platformas. “Mūsu pieredze liecina, ka dubultās izmantošanas platformas ir daudz letālākas nekā klasiskā kaujas tehnika,” viņš piebilda.

Savukārt maksimāli plašs personāls, tostarp no civiliedzīvotāju vidus, kas būtu spējīgs vadīt bezpilota platformas, kara laikā var būt izšķirošs.

“Mūsu pieredze skaidri apliecina, ka labi sagatavotas mazizmēra vienības var burtiski nodedzināt bataljona līmeņa agresora vienības. Un te izšķirošs ir ātrums. Ja teritoriālās aizsardzības spēku vienība kādā ciemā ir pareizi organizēta un apmācīta un apgādāta, tad, pēc mūsu pieredzes, pat 50-100 karavīri var bez liekām pūlēm iznīcināt bataljona līmeņa iebrucēju vienību. Mūsdienās šāds uzdevums vairs nav teorētisks. Tas nav neiespējams. Tās visas ir sasniedzamas lietas,” uzsvēra O. Hončaruks.

Ukrainas un Latvijas aizsardzības industrijas forumu rīkoja Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācija.